

mikrokort er 20–30 eksemplarer tilstrækkeligt!

Såvidt om profitten; nu til monopolen.

Ingen kan være interesseret i at opnå monopol på et sådant marked, medmindre man da ønsker at udnytte sin monopolstilling til at kvæle samme marked. Den fornuftige producent ønsker sig derimod konkurrence, ligesom manufakturhandleren der lægger sin butik i en gade med mange manufakturhandlere, udfra den betragtning at konkurrencen og det større udbud trækker kunder til.

Hertil kommer at monopol er uopnåeligt. Det er billigt at producere mikroudgivelser; med en meget ringe økonomisk indsats er det faktisk overkommeligt for enhver. Ganske vist koster et fuldstændigt apparatur mellem 50 og 100.000 kr., men i stedet for at eje, kan man leje (ligesom de færreste bogproducenter køber et trykkeri).

Det egentlige marked for mikrofilm ligger i erhvervsvirksomheder og offentlig forvaltning, som tildels betjener sig af servicebureauer; disse har altid plads til en kunde mere.

Retligt monopol, d.v.s. eneret til udgivelse af bestemte værker, kan selvfølgelig erhverves indenfor ophavsretslovgivningens grænser. Som hovedregel er et værk beskyttet i 50 år efter ophavsmandens død, – og det gælder hvadenten værket er publiceret tidligere eller ej.

For arkivalier gælder ophavsretsbestemmelserne når der er tale om *privat proveniens*; hertil kommer den hindring i udnyttelsen som kan være fastsat i bestemmelserne om tilgængelighed.

For arkivalier af *offentlig proveniens* stiller kun tilgængelighedsbestemmelserne sig i vejen for udnyttelse. Offentlige arkivalier er i ophavsretslig henseende fri; hvis hjælpemidler og registre er fremstillet ved Arkivvæsenets foranstaltning, kan der dog være tale om ophavsret til disse.

Dette indebærer at ethvert udgiverselskab eller forlag kan få adgang til at reproducere ethvertsomhelst tilgængeligt arkivale; men uden at erhverve eneret til udgivelsen. I praksis skal der søges tilladelse hos rigsarkivaren i hvert enkelt tilfælde; der skal jo anvises tid, sted og måde for affotograferingen, således at

den kan ske på betryggende vis og uden gene for arkivernes virksomhed. Endelig skal der til Arkivvæsenet leveres en arkivbestandig kopi af publikationen.

Den mulighed for informationsspredning der ligger i mikrofilm, burde udnyttes bedre af lokalhistorisk interesserede. Hidtil har man fortrinsvis interesseret sig for xerokopier af kirkebøger og folketællinger, men denne produktionsform er både besværlig og perspektivløs; Hver gang et nyt oplag skal fremstilles, må man til originalmaterialet, der herved udsættes for betydelig slitage. En mikrofilmoptagelse er derimod foretaget én gang for alle. Der kan i praksis tages et ubegrænset antal kopier, nårsomhelst man ønsker det.

I nogle tilfælde kan efterspørgslen efter et materiale være tilstrækkelig stor til at bære en »forlagsudgivelse«, normalt på mikrokort; det giver de billigste kopier. I andre tilfælde kan der erhverves kopier fra Arkivvæsenets store filmsamlinger, normalt på 35 mm rullefilm; det er også billigt. Endelig kan der fremstilles særøptagelse af lige præcis det materiale man er interesseret i; det bliver naturligvis dyrere, men vil dog være overkommeligt i de fleste tilfælde.

Forudsætningen for at drage fordel af disse muligheder er anskaffelsen af et læseapparat. *Sæt det øverst på ønskelisten for anskaffelser*, – men husk at det helst skal være et apparat der både kan anvendes til læsning af mikrokort og rullefilm. De findes.

A. Strange Nielsen:

Det folkelige historiske arbejde – en kommentar

Fortid og Nutid, bd. 28, hæfte 1, bringer en artikel af folkeminde-studerende *Henrik Inge-mann* »Hvad vil vi med det folkelige historiske arbejde? – Et portræt af en historisk forening«.

Denne artikel handler om Hvalsø kommune og Hvalsø lokalhistoriske Forening, men den bringer sådanne mangelfulde og misvisende oplysninger og synspunkter, at portrættet bliver fortegnet. Læsere, som ikke kender Hvalsø, vil nok ikke bemærke dette.

Men i et tidsskrift som Fortid og Nutid må det være på sin plads at fremkomme med kommentarer herom.

For at enhver misforståelse kan undgås, må det først understreges, at det lokalhistoriske arbejde, som den egnhistoriske forening udfører påkalder megen agtelse og anerkendelse, især fordi det har medvirket til at gøre tilflytterne fortrolige med deres nye hjemstavn.

Når forfatteren skildrer forholdene i Hvalsø, får man det indtryk, at der ikke tidligere har været udført lokalhistorisk arbejde i kommunen. Det er en helt gal gremstilling. Tværtimod har det forudgående lokalhistoriske arbejde vakt den historiske interesse og godet jordbunden for, at en egnhistorisk forening kunne oprettes.

I omtalen af Hvalsø forbigås det ganske, at der i en nærmere tid forud for foreningens dannelse kan registreres godt 30 velbesøgte lokalhistoriske foredrag i Hvalsø, og at der kan optælles 1 sognehistorie, 12 lokalhistoriske artikler om kommunen i bøger og blade, foruden 5 lidt ældre artikler, hvilket forfatteren åbenbart ikke har kendskab til, idet han hævder, at området er sparsomt belyst gennem historiske beskrivelser. I stedet har man nok lov til at sige, at Hvalsø ligger over middel. Kedeligt, at forfatteren ikke vidste det.

Forfatteren kunne godt have sparet os for sin nedvurderende holdning til »den pensionerede førstelærer«, hvoraf to af slagten har været ansat i kommunen. De har i deres tid udført et påskønnelsesværdigt lokalhistorisk arbejde og fået den stedlige historie ud til befolkningen på højde med det bedste på den tid. Uden deres indsats havde Hvalsø kommune været fattig på lokalhistorisk formidling. I virkeligheden er det hele den forudgående indsats, den egnhistoriske forening nu glædeligvis bygger videre på.

Det er en påstand, når forfatteren skriver »Der er et uheldigt skisma under udvikling mellem de lokalhistoriske foreninger og de lokalhistoriske arkiver. Arkiverne har udviklet sig til »afleveringsdepoter« uden nogen form for folkelig opbakning og forankring, og det er som regel arkivernes egen skyld!« – Hvor er dokumentationen for denne påstand? Vel er arkiverne depoter, det er jo meningen med

dem. Men langt den overvejende del af dem er samtidigt aktive i det folkelige arbejde og har en levende folkelig opbakning. Læs »Lokalhistorisk Journal«. Her og i arkivernes årsberetninger er vidnesbyrdet om, at forfatteren tager fejl. Selv Hvalsø kommunale lokalhistoriske arkiv har mærket stor folkelig interesse for sagen.

Forfatteren har iøvrigt mange kritiske bemærkninger om de lokalhistoriske arkivers arbejde og afsløre heri sit åbenbasre ukendskab til arkivernes forhold i almindelighed. Han slutter sin polemik herom med at fremhæve, at der i arkivforhold ikke skal tages hensyn til, om man står på god fod med kommunalbestyrelse eller borgmester – underforstået i Hvalsø.

Samme borgmester er iøvrigt kendt som en lokalhistorisk interesseret mand, der har stillet kommunekontorets faciliteter til rådighed for den egnhistoriske forening. Oven i købet er han med til at bevilge Hvalsø egnhistoriske Forening et årligt tilskud på 45 kr. pr. medlem (ligesom nogle andre foreninger), men dog 180 medlemmer à 45 kr., ialt 8.100 kr. – hvor mange kommuner gør det? At forholdet til kommunalbestyrelsen til trods herfor »Ikke er gnidningsløst«, er den pris, man gerne betaler for at være aktiv – »fremfor borgmesterlig gunst«.

Ifølge artiklens overskrift burde forfatteren have nøjedes med helt sagligt at berette om foreningen i Hvalsø. Men når han i stedet polemiserer lokalt, gør sig skyldig i fejltagelser og samtidig bruger det spinkle og langt fra repræsentative materiale fra Hvalsø på det generelle plan, så er han galt afmarcheret. Det duer ikke.

Kirsten Bendixen: Møntcirkulation i Danmark i Middelalderen

Da Bjørn Povlsen i sin lille artikel »Møntbrug i Danmark 1100–1300« (Fortid og Nutid bind XXVIII, 2, 1979) tager sit udgangspunkt i min artikel i dette tidsskrifts bind XXVII, Hefte 1, 1977, s. 4 flg. »Mønternes funktion i Danmark i perioden c. 1075 til c. 1300 belyst